అమ్మ

నాది టీచరుగా ఉద్యోగం. ఈ మధ్యే హిందూపురం ట్రాన్స్ఫర్ కావడంవల్ల అక్కడే వుంటూ శని, ఆదివారాలు మాత్రం అనంతపురానికి రాకపోకలు జరుపుతున్నాను ఆ రోజు శనివారం. బస్సు దిగి ఇంటికి రాగానే అమ్మను ఆస్పత్రిలో చేర్పినట్లు వార్త. కాళ్ళు ఒణికాయి. గుండె కంపించింది. ఆస్పత్రి పడకమీద అమ్మ నిద్రపోతూ కూడా దేనికో ఆందోళన పడుతున్నట్లు ముఖం. 'అమా! అమా!' అని పిలుస్తుంటే 'పిల్చినా లేవదు. కోమా' అన్నాడు అన్నయ్య. "ఏమైంది అమ్మకు? డాక్టరు ఏమన్నాడు?" అని ఆదుర్దాగా అడిగితే "డాక్టరు వద్దకు పోయి మాట్లాడి వద్దాంరా" అని బయటికి చేయి పట్టుకు పిల్చుకుపోయి-"కామెర్లు అన్నాడు డాక్టరు. ఇన్నాళ్ళూ మనం కనుక్కోలేకపోయినాము. చానా ముదిరిపోయినాయంట!" అని సన్నగా గొణుగుతున్నట్లు అన్నాడు. "ఇంతవరకూ ఎందుకున్నారు? డాక్టరు దగ్గర చూపించకుండా?" అని అడిగితే "చూపిస్తానే వుంటిమిరా, ఆకలి లేదు అంటే ఆకలి కావడానికీ, వాంతికి వచ్చినట్లుంది అంటే పైత్యం వల్లనేమో అని వాంతులు తగ్గడానికీ, ఒళ్ళు నొప్పులు అంటే బలహీనంవల్ల అంతే అని ఒళ్ళు నొప్పులు తగ్గడానికి విడివిడిగా మందులూ మాత్రలూ ఇస్తూ వచ్చింది లేడీ డాక్టరు. మూడురోజులనుంచి ఆమె దగ్గరకే పోతూ వున్నా ఆమె కూడా కనుక్కోలేకపోయింది అవి కామెర్లని. ఇక మేము ఏం చేసేది?" అంటూ నిస్సహాయంగా మాట్లాడినాడు అన్నయ్య.

అమ్మ...! అమ్మ...! ఏం డాక్టర్లూ ఏం మందులూ! నా ప్రాణాలిచ్చి అమ్మ ప్రాణం కాపాడుకునే అవకాశమే వుంటే ఎంత బావుణ్ను. మా కోసం చెమటోడ్చి కష్టపడి పెంచి పెద్దచేసిన మా అమ్మలేని ఇంటిని ఎలా ఊహించుకునేది?

నాకు అమ్మ అంటే ఇష్టం. అమ్మకంటే అమ్మా... అనే మాట నాకు మరీ ఇష్టం. ఆ మాటలో సృష్టి ప్రతిధ్వనిస్తుంది. పాలసముద్రం పొంగుతుంది. వేషాల్ని కడిగేసుకునీ, తొడుగుల్ని తీసేసుకునీ అస్తిత్వం తన శిశునగ్నత్వంతో కేరింతలు కొడుతుంది. ఇంద్రియాల వలయంలో కీటకంలా గింగిరాలు తిరిగే అహంకారం-ఆమె భావనలో

ఆర్ద్రమై శుద్ధమై కాంతితో మెరిసి ప్రేమగా పరిణమిస్తుంది.

తప్పొప్పుల పట్టికను పక్కకునెట్టి మనిషి మనిషిలోనూ తన రక్తమే అనుకుని అక్కున చేర్చి లాలించి చెట్లూ పక్షులూ జంతువులూ... ప్రకృతిలోని ప్రతి చైతన్యపు కదలికకూ మురిసి తన వాత్సల్యంతో, నిరపేక్ష ప్రేమతో, హృదయపు మూలమూలల్నీ స్పర్శించి దీవించి పునీతం చేస్తుంది అమ్మ! నా పిలుపులో బాధలో మౌనంలో ఎప్పుడూ ఆమె కోసమే వెదుక్కుంటూ వుంటాను.

కానీ, మా అమ్మ మనసు నిండిపోయింది-ఆ గొప్ప ప్రేమతో కాదు. తన శ్రమ జీవితపు కాఠిన్యంతోనే. పని భారమూ, దారిద్ర్యమూ, పస్తులూ, కీళ్ళనొప్పులూ... అన్నీ కలిసి ఒక క్రూరత్వమై కఠినత్వమై తెరమరుగునుంచీ ఆడిస్తుంటే కసితో, కోపంతో, ద్వేషంతో, అపార్థాల్తో ఆమె జీవితం ఒక కీలుబొమ్మై కదులుతుంది. వర్తమానం లోని ఆమె ఆవేశాల్నీ ఆలోచనల్నీ యాంత్రికంగా ప్రేరేపించి నడిపించే ఆమె గతాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తాను. అందుకే నాకు మా అమ్మమీద ప్రేమ సానుభూతి వున్నాయి.

ఇంట్లో అందరికీ ఆమె అరుపుల్తోనే తెల్లారిపోతుంది. "ఒరే! పెద్దనాకొడకా! లెయ్, లెయ్! సన్ననాకొడకా! నీకేమొచ్చిందిరా? తెల్లగా తెల్లారిపోయి అందరూ ఇండ్లలో పనీపాట చేసుకుంటుంటే మీరు దున్నపోతుల మాదిరి నిద్రపోతారు కదరా. మీకు దూము తగలా...దుప్పటికప్పా. ఒసే సరోజా! ఆ మూలకు అనుకుని నిద్రమొగంతో తూగకపోతే పరక తీసుకుని ఇంట్లో పాచికసువులూడ్చకూడదా? రేపు నీకు పెళ్ళయినా పనీపాట చేతకాకపోతే మీ అత్తింటోళ్ళు నన్ను మూస్తారే దౌర్భాగ్యపు ముండా!"

"థూ థూ దరిద్రం, పొద్దుపైకి ఎక్కినా నిద్రపోయే వాళ్ల ఇంట్లో లక్ష్మీ నిలసదురా అని నెత్తిన నోరు పెట్టుకుని అరిచినా మీకు తెలివిరాదు. ఈళ్ల అందరితో ఎట్లరా సచ్చేది దేవుడా" అంటూ ఇంట్లో ధనలక్ష్మి ఆసీనురాలు కాకపోవడానికి కారణం కనుక్కున్నట్లు కూతురు ఒక అత్తింటి కోడలు అయితే ఆ అత్తింటినుంచి ఏ రిమార్కూ రాకుండా, ఏ సూటిపోటి మాటలూ తగలకుండా ఇప్పటినుండే ఒక కవచాన్ని సిద్ధం చేసుకుంటున్నట్లూ మాట్లాడి హఠాత్తుగా అసలైన కీలకం దొరికనట్టు నిండా ముసుగు పెట్టి నిద్రపోయే తన భర్త మీద విరుచుకుపడుతుంది.

'ఈల్లని అని ఏం లాభం? నిన్ను అనల్ల... నిన్ను కూడా ఎందుకు అనల్లలే పాపం... నీకు ఇచ్చి కట్టబెట్టిందే మాయమ్మ... ఆ లంజముండను అనల్ల. పెండ్లి అయ్యేవరకూ అదీ, పెండ్లి అయినాక నీవూ నన్ను రోపిచ్చుకుని తింటిరి. 'అయ్యో బగమంతుడా! నాలుగు ఎనుముల పని ఒకదానికే ఇడిసిపెట్టి నువ్వు ఈది పట్టుకుని పోతాంటివి... సన్నపిల్లతల్లి పాపం ఎట్ల చేసుకుంటుంది అని కనికరమైనా లేకుండా! తెల్లవారుజామున సలిలో లేచి నాలుగు ఎనుగొడ్ల కింద పేడా కసవూ నూకి, దాన్లకి నీల్లు పోసి పైపై కడిగి పాలు పిండి తీసుకుపోతే... పాపం ఆ హోటలు సామి అంగలాసేవాడు.

"పచ్చి బాలింతరాలివి ఎంత కష్టమొచ్చె గంగమ్మా నీకు' అని! ఆ ఎర్రినుము ముండ వుండె కదా, అది ఉత్త హరాంది. యాటికి అంటే అటికి పరుగెత్తేది. ' ఓ అన్నా దాన్ని ఇళ్ల అదిలించన్నా. ఓ అన్నా దాన్ని అట్లా పట్టుకోన్నా' అని సంకలోంచి సన్నపాపను ఎగేసుకుంటూ కనిపించిన వాళ్లని బతిమాలుకుంటూ పరుగెత్తేదాన్ని. 'రామాకిరిష్టా ఎంత బాదొచ్చి పడెరా నాకు' అని ఒక్కదాన్ని కుల్లికుల్లి ఏడ్చేదాన్ని" అని ఇంకా ఏదో మాట్లాడబోయేంతలో 'థూ మీయమ్మ దర్వేసిముండా' అంటూ నాయన గబుక్కున ముఖం మీంచి దుప్పటి పీకి పారేసి పరుగెత్తుతున్నట్లు నడిచేవాడు ముఖం కడగడానికి బాత్‌రూము వేపు.

"ఇప్పుడు అంత కష్టం లేదు కదమ్మా! నువ్వూ మా నాయన మాదిరి కాలుమీద కాలు వేసుకుని ఊరికే చూస్తూ కూర్చోకూడదా? నువ్వు కాళ్ళతో పని చూపిస్తే చేతుల్తో చేయడానికి మేము లేమా, నీ కోడళ్ళు లేరా?" అని చెప్పబోతే "ఆ... బొలె మిటికినారులే అప్పా మీరంతా! మీరు నిద్రా ఆగారాలు లేకుండా కష్టపడి వుంటేనే పాపం ఇల్లు ఇంత అబివురుద్ధిలోకి వచ్చిండేది" అంటూ ఒక వ్యంగ్య వైభవంతో దులిపిపారేస్తుంది. ఒకవైపు కష్టపడుతూ మరొకవైపు ఇతర్లకి తన కష్టాలు చెప్పుకుంటూ "అబ్బ ఎంత కష్టపడు తున్నావమ్మా" అంటూ సానుభూతి పొందడంలోనే ఆమె తన తృప్తినీ జీవిత పరమార్థాన్నీ వెదుక్కుంటుంది.

కొంచెంసేపు ఆగి ఆమె మానాయన తరుపున బంధువులమీద విరుచుకు పడుతుంది. "ఇంట్లో సంకటి కెలికితే మీ యన్నలూ వచ్చి తినిపొయ్యేదే, మీ తమ్ములూవచ్చి తినిపొయ్యేదే. వాళ్ల కూలిదుడ్లు మాత్రము పైసా పైసా గంటు ఏసి మూటకట్టివాళ్ల ఇండ్లకు పంపించుకునేదే. అంత ఈనమైన వోళ్లు మీ బండివాళ్ల జాతి. అప్పుడు పెద్దోడు కడుపులో వుండె. తొమ్మిది నెలల నిండు మనిసిని. ఒక ముద్దవడక అయినా మిగిలిస్తారేమో అని ఆశగా కాసుకునేదాన్ని. ఊహూ... మనం తినిపోతే ఈయమ్మకు ఏమన్నా మిగులుతుందా లేదా అనే అర్థజ్ఞానము వాళ్లకు యాడిది? నిండుమనిసిని. పస్తులు పడుకుంటాంటి. మా పుట్టింటోల్లు ముద్దతిందువు రమ్మని పిలిస్తే అప్పుడే తిన్నానని అబద్ధం చెబుతాంటి. నా మర్యాద ఒకటీనా అత్తింటి మర్యాద వేరొకటీనా? అనుకుని! ఆ పొద్దునుంచి ఒకటే కష్టమే... ఒకటే కష్టమే! ఎంత కష్టము అనుబవిస్తివే అని నోరు తెరిచి అడిగిన మానుబావుడు కాదు నీవు!!" అంటూ జలజలా కన్నీల్లు కార్చి, ఛర్రుమని చీది కొంగుతో తుడుచుకుంటుంది.

ఆమె చెల్లెలో, తమ్ముడో, పిన్నమ్మనో ఎవరైనా సరే తన తరుపు బంధువులు ఇంటికి వస్తే, ఆమె ముఖం వేయిరేకుల పద్మంలా విప్పారుతుంది. కాని అమ్మకంటె ఆ వచ్చిన వాళ్ళే మంచి వాళ్ళనీ, నెమ్మదస్తులనీ ఎవరైనా నోరు జారి అన్నారా... ఇక అంతే! ఆ మంచి పేరు తెచ్చుకున్న వాళ్ళ మీద వెంటనే కారాలు మిరియాలు నూరడం ప్రారంభిస్తుంది.

నవ్వుతూ నవ్వుతూ వున్న నవ్వును మధ్యలోనే ఊద్చేసుకుని ముఖం మటమట మార్చుకుంటుంది. గొణుగుతుంది. విసుక్కుంటుంది. చిర్రుబుర్రులాడుతుంది. వాళ్ళమీద తన పాత 'కంప్లయింట్స్' ఏమైనా వుంటే అన్నీ బాగా గుర్తు తెచ్చుకుని సిద్ధమై దాడి మొదలుపెడుతుంది. ఒకవైపు పిర్రను గిల్లి, మరోవైపు ఏడవ్వద్దు అంటూ సముదాయించే 'టెక్నిక్'తో కలహం ప్రారంభిస్తుంది. ఆ మాత్రపు ఎత్తుగడకే అవతలివాళ్ళు మెత్తబడి చేతులెత్తేసినారా... సరే! లేకపోతే ఇక భీకరమైన యుద్ధమే. ఈమె పోరాట పటిమకు నిలవలేక అవతలివాళ్ళు ఇల్లు వదలి పారిపోవలసిందే, బతుకు జీవుడా అంటూ!

తన తల్లిని భర్త పన్నెత్తు మాట అనకూడదు. అంటే మాత్రం సహించదు. పాము తోక మీద లేచి బుసకొట్టినట్టుగా సర్రుమని ఇంతెత్తుకు లేచి మాటకు మాట తిప్పికొట్టి తన పుట్టింటి గొప్పతనాన్ని కాపాడుతుంది. కానీ ఆమె అమ్మే ఇంటికి వొస్తే 'అవ్వొచ్చె అవ్వొచ్చె' అని మేమంతా ఆప్యాయంగా చుట్టేసుకుంటే మాత్రం తనే తన తల్లిమీద అసూయతో భగ్గుమని వైరం పూనుతుంది. తన పిల్లలు తనను తప్ప ఇతర్లని ప్రేమించడంగాని మెచ్చుకోవడంగాని చెయ్యరాదు. చివరకు తనను కట్టుకున్న భర్తనైనా సరే!

"నాకు ఒడి బియ్యం పెట్టక మూడేండ్లు దాటిపాయ. ఏమి? ఆడపిల్లకు ఇంత రవిక బట్ట పెడితే నీ గంటు ఏమయినా కరిగిపోతుందా? అంటూ మూతి పొడుస్తుంది. "నాకు తల్లిలేదు, పుట్టిల్లూ లేదు అనుకుంటాను. మళ్లీ యాల వస్తివీ నా ఇంటికి? మీరేమి బాగుపడతారుపో ఆడపిల్ల ఉసురు పోసుకుని. నీ కడుపు కాలిపోనూ, నీ వంశం పాడుగానూ. మా ఆడపిల్లల శాపం తగిలే నీ గొర్లు రోగమొచ్చి సచ్చిపోతాండాయి" అంటూ శాపనార్థాలతో విజృంభించగానే "వస్తా నాయనా. నా కూతరే నాకు పరాయిది అయిపోయింది. మీరంతా సల్లగా ఉండండప్పా! నాకంతే సాలు" అంటూ చేత్తో కర్రఅందుకుని అల్లుడూ, మనుమళ్ళూ అందరూ బతిమాలుతున్నా వినక కనుగుడ్ల నిండా నీళ్ళ కక్కుకుంటూ పోతుంది అవ్వ.

"ఆడదాన్ని అణిచేసి అదుపులో పెట్టుకోవల్లరా? లేకపోతే సంసారాలు జరగవు" అంటూ, ఓ వైపు భార్య నోటికి భయపడుతూనే తన మగతనం చాటుకోవడానికి ఆమెను కొడుతూ తిడుతూ తెలివిగా ఆ పనీ ఈ పనీ అంతా ఆమె తల మీద మోపి ఆ వెట్టిచాకిరి కిందే భార్య జవసత్వాన్ని అణిచేస్తూ, ఎప్పుడూ మీసం మెలిపెడుతూ కనిపించే నాయన హఠాత్తుగా చనిపోయాడు. దానితో ఇంటి పెత్తనమంతా అమ్మ చేతుల్లోకి పోయి కూర్చుంది. అణిచి పెట్టిన నీటి బుగ్గ ఒక్కసారిగా బుస్సుమని పైకి పొంగినట్టయింది. భర్త అన్నాళ్ళూ తనలో అణచిపెట్టిన అధికారమంతా కొడుకులూ కోడళ్ళపై చూపడం మొదలుపెట్టింది.

"నాకూ వుండారు కొడుకులు. యాల? ఉత్తముదనష్టపు నాకొడుకులు. పక్కింటి

సూరమ్మ కొడుకుల్ని చూడు. వజ్రాలు! ఒకనికి రెవెన్యూ ఇనస్పెక్టరు ఉద్యోగమంట మరొకనికి టాక్సులు ఏసే ఆఫీసులో అదేదో పని అంట. ఒకడు అప్పుడే ఇల్లు కట్టినాడు. మరొకడు ఊరిబయట చేనుకొని ప్లాట్లు వేసి అమ్ముతున్నాడంట. మరి ఉల్లా...? ఉల్లకీ వుండాయి పుల్జోగాలు. కానీ ఒక్కనికీ ఒక దమ్మిడీ పై సంపాదన రాదు. చూస్తేనేమో మల్లీ ఇంటినిండా పుస్తకాలే! ఏం పుస్తకాలో... కూటికీ కూరకూ రాని పుస్తకాలు. ముందు ఈ పుస్తకాల్ని తూకాలకు ఏసి అమ్మితే తప్ప ఈ కొంప బాగుపడదు" అంటూ చలం, బుచ్చిబాబు, గోపీచంద్, కొ.కు. వంటి ఘనా ఘనపు రచయితలందర్నీ ఒక గోనెపట్ట సంచిలో కుక్కి బాత్‌రూము గోడలపై చీకటిగూట్లో పేర్చిన పాత సామాన్లలోకి గిరాటు వేసి, "అమ్మయ్య పీడ విరగడై పోయింది" అని నిట్టూర్చింది.

కోడళ్లు ఒక చోట చేరి కబుర్లు చెప్పుకుంటే అనుమానం. తన మీద కుట్ర పన్నుతున్నారేమో అని. సరదాగా నవ్వితే సందేహం. వాళ్ళ నవ్వులన్నీ తన గురించేనేమో అని.

తన కూతురి కొడుకులు ఎప్పుడైనా ఇంటికి వచ్చినప్పుడు "ఈ రోజు ఎసట్లోకి ఎన్ని బియ్యము పొయ్యల్ల అత్తా?" అని కోడళ్ళు అడిగితే దానికి ఒక పెడ అర్థం తీసి "పొండిరా పొండి, ఈ ఇంట్లో తినేదానికి మీరు నోచుకోలేదు నాయనా! మీరు ఇక్కడ ఒక పూట తింటే ఉల్లు పుట్టింటినుంచి మోసుకొచ్చిన సొమ్మంతా కరిగి పోతుందంటరా నాయనా" అంటూ శోకాలు తీసి తన మనుమల మీద తనకు తప్ప ఇతర్లకు ప్రేమలేదని నిరూపించేసి తృప్తి పడుతుంది.

కోడళ్ళు తమ అంచనా ప్రకారమే బియ్యం పెట్టి వండితే, ఖర్మగాలి అందరూ తిని లేచాక ఏమైనా మిగిలితే "ఇంతింత అన్నం పారవేసే దానికి ఇదేమైనా సత్రమా సంసారమా?" అంటూ విజృంభిస్తుంది. తుమ్మినా కష్టమే! చీదినా కష్టమే!! ఈ అత్తతో ఏగేది ఎట్లబ్బా అనే అయోమయత్వంలో కోడళ్ళను పడేసి కత్తికి రెండు వైపులా పదును పెట్టి పరిపాలిస్తుంది తన గృహ రాజ్యాన్ని.

మరీ అవసరమైనప్పుడు కోడళ్ళకు ఒకరి మీద మరొకరికి చాడీలు చెప్పి, వాళ్ళు రెండు రోజులు మూతులు ముడిచి మూడో రోజు దెబ్బలాటకు దిగితే, అప్పుడు వాళ్ళ తగవుల మధ్య తలదూర్చి ఇంటి పెద్దగా వ్యవహరించి న్యాయం గూర్చి తీర్పు చెప్పిన తన పెద్దరికాన్ని మరొకమారు తడిమి చూసుకుని తేలిగ్గా ఊపిరి పీల్చుకుంటుంది

కోడళ్ళను తన చెప్పుచేతల్లో పెట్టుకుందని ఇరుగుపొరుగు అమ్మలక్కల మధ్య అమ్మకు గొప్ప కీర్తి. ఏ ఇంటి కోడలైనా వచ్చి "మా అత్త నన్ను ఎట్ల సతాయిస్తుందో చూడు పెద్దమ్మా" అని ఫిర్యాదు చెయ్యాలిగాని, ఆమె అత్తమీద తన పాత పగలు ఏమైనా వుంటే వాటిని పురస్కరించుకుని కసితీరా నాలుగు తిట్లు తిట్టి, ఆ కోడలు పాపను సానుభూతి మాటల్లో ఓదార్చి మంచి పేరూ సంపాదించుకుని ఆ విధంగా దెబ్బకు రెండు పిట్టలు పడే సువర్ణావకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకుంటుంది.

ఎంత బుర్ర ఖర్చుపెట్టి ఎంత తెలివి ప్రయోగించీ, తన అనుమానాల్తో సందేహాల్తో తను బాధపడీ, కక్ష సాధింపు చర్యల్తో ఇతర్లను బాధపెట్టీ వీధి అరుగులమీద జరిగే ఆడంగుల శిఖరాగ్ర సమావేశాల్లో ఇంటి యజమానురాలిగా ఎంత గొప్ప పేరు సంపాదించుకునీ... అమ్మ ఒక పసిపాపై ఆడుకుంటుంది తన మనుమనితో. కొంగుకు ముడివేసుకున్న చిల్లర డబ్బు తీసి రోజ్లో తోపుడు బండిలో అమ్మే బఠానీలు, మిఠాయిలూ కొనిపెడుతుంది. నాన్నమ్మా కథపిల్లి చెప్పు అని వచ్చీ రానీ మాటల్తో అడిగితే పిల్లి కథనా అంటూ మురిపెంగా నవ్వీ ఒకసారి ముద్దు పెట్టుకుని కథ చెప్పడం ప్రారంభిస్తుంది. తన దగ్గరే పడుకోబెట్టుకుని మనుమని నోటికి చన్ను అందించి కళ్ళు మూసుకుంటుంది. "నేను చచ్చిపోతే నువ్వు అయినా ఏడుస్తావా నాయనా?" అంటూ వాన్ని గుండెలకు అదుముకుంటుంది.

ఏకొంచెం భయంలో ఉంచుకుంటే తప్ప ఈ కాలపు ఆడపిల్లలు మాట వినరని, చీటికి మాటికీ వాళ్ళను అరుస్తుంటాను కానీ నా కోడళ్ళు నిజంగా రత్నాలమ్మా అంటూ అప్పుడప్పుడు కోడళ్ళను మెచ్చుకుంటూ అందర్నీ ఆశ్చర్యాంబుధిలో ముంచేస్తుంటుంది.

ఎప్పుడయినా కొంచెం కులాసాగా అనిపించినపుడు మా నాయనవైపు చూసి నవ్వీ మళ్ళీ మావైపు తల తిప్పి "బడిలో చదివేటపుడు మీ నాయన కంటే నేనే బాగా రాసేదాన్ని అ ఆలు మీ నాయన ఉత్త మొద్దు. నేను లేచి నిలబడి అయ్యవారి ముందర పద్యాలు గడగడా ఒప్పచెబుతాంటే మీ నాయన గోడకు ఆనుకుని నిద్రపోతావుండె" అంటూ ముసిముసిగా నవ్వేది అమ్మ.

"అప్పటికి ఇంకా ఇంగిలీసోల్లే రాజ్యము ఏలతాండిరి. అప్పుడు కట్టిందే అ కలెకటరు బంగలా, ఇంజనీరు కాలేజా! కలెకటరు బంగలాకి నేను రాల్లు మోస్తాంటి. ఇంజనీరు కాలేజి కట్టేటపుడు ఇంతింత బానల్తో నీల్లు పట్టి డ్రమ్ములకు నింపి సిమెంటు గోడలకు సల్లుతాంటి. చూడు ఇప్పటికీ అ బిల్డింగులు ఎంత భద్రంగా ఉన్నాయో!" అంటూ గర్వపడుతూ తన స్మృతుల్ని ఏకరువు పెడుతుంది.

అమ్మ!! కష్టాల మధ్య పుట్టి కష్టాల మధ్య పెరిగి జీవితమంతా కాయకష్టం చేసి చేతుల్తో పాటు మనసు కూడా మొద్దుబారి పోయిన అమ్మ. హృదయంలోని లాలిత్యాన్నీ, మార్దవత్వాన్నీ శ్రమ సంస్కృతిలోని మోటుతనానికి బలిపెట్టిన అమ్మ! "చెయ్యెత్తి ఒక సారైనా నీ పెళ్ళాన్ని కొట్టనివానివి నువ్వేం మొగునివిరా?' అంటూ ముక్కు మీద వేలు వేసుకుని ఆశ్చర్యపడిపోయే పాతకాలపు మనిషి అరవై ఏళ్ళు దాటిన మా అమ్మ!!

ఆమె శరీరంలోని ప్రతి అణువూ మృత్యువుతో పోరాడుతోంది. ఆసుపత్రి పడక మీద రాత్రంతా నిద్రలేక కడుపు పిసుక్కుని బాధపడుతూ బయటపడని మలమూత్రాలకోసం బాధగా మూల్గి రామా అని పలవరిస్తూంటే లేపి నుంచోబెట్టి తడిసిపోయిన లంగా తీసేసి పొడిబట్టలు కట్టించి కాసేపు స్టూలు మీద కూర్చోబెట్టి ఆమెను అట్లే పట్టుకుని నేను మంచంవారగా కూర్చుంటే తన తల నా గుండెలో చేర్చి

ఏదో భద్రతా భావంతో పసిపిల్లలా కునికిపాట్లు పడిన అమ్మ "నీకేం భయం లేదుమా ' అని తన అరచేతిని నా చేతుల్లోకి తీసుకుంటే "నేను చచ్చిపోనా? నాకు బాగు అవుతుందా?" అని ఆశగా అడిగి మళ్ళీ క్షణం ఆగి 'ఏమో' అని దిగులుగా సందేహం వెలిబుచ్చిన అమ్మ!

ఆజ్ఞలు జారీ చేస్తూ ఇంటా బయటా ఎంతో గంభీరంగా దర్పంగా బతికిన అమ్మ కొంచెం కునుకు పట్టి నిద్ర పోతుండగానే నర్సు వచ్చి నిద్రకళ్లు నులుముకుంటూ యాంత్రికంగా ఇంజక్షన్ గుచ్చితే నిద్రలోంచి ఉలిక్కిపడి బ్యారుమని పసిపిల్లలా...అచ్చం పసిపిల్లలా రోదిస్తే నాకూ ఏడుపొచ్చి కళ్ళల్లో చిమ్మిన కన్నీళ్ళు!

ఆమె చిన్న చిన్న సుఖాలూ, అల్ప సంతోషాలూ, ఇంటి బయట అరుగుమీద కూర్చుని పుగాకు నములుతూ వచ్చీపోయే వాళ్ళతో విశ్రాంతిగా కబుర్లాడుతూ, ఊర్లో ఎక్కడ ఏ మూల ఏ ఆక్సిడెంటు జరిగిందో, మరేం విచిత్రం జరిగిందో అని వాకబు చేస్తూ తన చెవిలో పడిన వార్తలకు ఆశ్చర్యపోయి అవే వార్తలతో తోటి అమ్మలక్కలను ఆశ్చర్యపరచి సంతోషం పొందుతూ బడికి పోనని మారాం చేసే పెద్ద మనుమన్ని బుజ్జగిస్తూ మందలిస్తూ ఇది అచ్చం నా పోలికే అని మనుమరాలి ముఖంలోకి అపేక్షగా చూస్తూ పోలియో డ్రాప్సూ, డి.పి.టి ఇంజక్షనూ వేయించడానికి పాపను చంకలో వేసుకుని డాక్టరు దగ్గరకి పోబోతూ 'మా ఇంట్లో పెండ్లి. మీరంతా రండి' అంటూ పాడుతూ తమాషాగా గెంతుతూ తన అపోహల్తో కొడుకుల్ని సందేహిస్తూ కోడళ్ళని తిడుతూ ఎవరికీ లేని బాధలు తనకే ఉన్నాయని లోకమంతా తన మీద సానుభూతి చూపాలని తాపత్రయపడుతూ వడియాల మీద కాకులు వాలుతున్నాయనో, వాన వస్తే కట్టెలు తడిసిపోతున్నాయనో, బల్లిమీద పడింది శకునం మంచిది కాదనో, ప్రతి చిన్న విషయాన్నీ భూతద్దంలో చూసి ఆందోళన పడుతూ తన ప్రేమలూ, అపేక్షలూ, కోపాలూ, విచారాలూ, ఎప్పుడూ ఎవరో ఒకర్ని ఆడిపోసుకుంటుంటే తప్ప ఇంటా బయటా తన కిరీటం నిలవదేమోననే జాగ్రత్తలూ, భయాలూ, న్యూనతలూ, ఆధిక్యాలూ... తన అస్తిత్వపు బొట్టులో ఎన్నెన్నో రంగులు ఒదిగించుకుని అస్థిరంగా కదలి గబగబ మెరిసి క్షణానికో మారు చావు బతుకుల్లో ఊగి శరీరంలోంచి బయటపడే దారికోసం ప్రాణం ఏవేవో గ్రంధుల్లో ముడిపడిన నాడుల్లో పెనుగులాడి పెనుగులాడి గింజుకుంటుంటే ఆయాసంతో రొప్పుతున్న ఆమె కడచూపు కోసం 'అమా అమా...' అంటూ నేను బేలగా అరిస్తే మృత్యువు ముంచుకు వస్తోందని తెలిసి నా కళ్ళల్లోకి కళ్ళు పెట్టి చూసిన ఆమె కనుపాపల చుట్టూ కమ్ముకొచ్చిన కన్నీళ్ళు! సూత్రం తెగిన గాలి పడగలా పేగుబంధం తెగిపోతోందన్న దీనత్వం! ఒడ్డులు వేరయిపోయే ప్రయాణికులు ఒకరినొకరు పట్టుకుని ఏడుస్తూ హత్తుకున్న ఆలింగనం!

హఠాత్తుగా బేదులూ వాంతులై వాటిల్లో రక్తంపడి అకస్మాత్తుగా పల్స్ బలహీనమై పోయి సెలైన్ వాటర్ గబగబ శరీరంలో దూకి చలి కమ్ముకుంటే ఇంకా ఇంకా అలాగే

మూల్గుతూ అందరినీ అయోమయంలో ముంచేసి బతుకు నశ్వరత్వంలోకి ఈడ్చుకుపోయిన అమ్మ!!

చనిపోవడానికి గంట ముందు సెమీ కాన్షస్‌లో పడి మూడేళ్ల చిన్న పిల్లగా మారిపోయి మారాం చేస్తూ 'అమ్మా నన్ను ఎత్తుకో అమ్మా నన్ను ఎత్తుకో... అంటూ అన్నాళ్ళూ తను ద్వేషించిన తల్లి కోసమే పలవరిస్తూ ఆమె అరిచిన అరుపులూ ఏడ్చిన ఏడ్పులూ నా చెవుల్లో గింగురుమంటున్నాయి.

అమ్మ చనిపోయిన మూడో రోజు "మీ అమ్మకు లాలపోసి ఉయ్యాలలో పడుకోబెట్టి పోతే నేలను కాళ్ళతో తన్నుకుంటూ అయమ్మ ఉయ్యాల అయమ్మే ఊపుకునేది నాయనా!" అంటూ చెబుతున్న అవ్వ. ఎందుకు అవ్వా మా అమ్మ నిన్ను ఎప్పుడూ తిడుతుండేది? కానీ చచ్చిపోయేటప్పుడు "అమ్మా నన్ను ఎత్తుకో...' అంటూ నీ కోసమే కలవరించింది అని అన్నయ్య చెప్పగానే దు:ఖం ఆపుకోలేక బావురుమంటూ ఏడ్చింది అవ్వ.

"ఈ కూలిదాని కడుపున ఎందుకు పుడితివే గంగమ్మా! నిజమేనమ్మా చిన్నపుడు నిన్ను సరిగా ఎత్తుకోలేదు. నీ ముద్దూ ముచ్చట చూడలేక పోయినాను తల్లీ" అంటూ తల బాదుకుంటూ ఏడ్చింది.

"ఏం చేయల్ల నాయనా? కరువుకాలాలు! ప్రొద్దున నుంచీ పొద్దు గూకే వరకూ కూలికి పోయి కాయకష్టం చేస్తే పావలా దుడ్లు వచ్చేటివి కావు. ఎనిమిదిమంది పిల్లలు! అందరినీ ఎత్తుకుంటూ ఆడించుకుంటూ తిరగడానికి మనం దొరలూ దొరసాన్లమా నాయనా? అందుకే సన్నపిల్లప్పుడు మీ అమ్మా, పిన్నమ్మలూ ఆడుకుంటామని ఏడిస్తే ఆ చెంపా ఈ చెంపా వాయగొట్టి పనికి తోలేదాన్ని. లేకపోతే నా పిల్లోల్లు కడుపుకు ఇంత అన్నంతిని బతికి బట్ట కట్టేవాళ్లా? కోడి పిల్లల్ని కాపాడుకున్నట్టు కాపాడుకున్నాను నాయనా... నాకు పుట్టిన ఎనిమిది మంది పిల్లోల్లనీ!

"కష్ట జన్మాలు నాయనా కష్ట జన్మాలు! మీ అమ్మ ఎంత కష్టపడిందో మీకు సరిగా తెలీదప్పా! పొద్దుననుంచీ పొద్దుగూకేదాకా బురద మళ్ళలో నాట్లు నాటి ఇంటికొచ్చి కాల్లూ మొగమైనా కడుక్కోకుండానే నొప్పులొచ్చి నిన్ను తీర్తమాడింది" అంటూ తన కళ్ళ ఎదుటే కూతుళ్ళు ముసలాళ్ళయిపోయి ఒక్కొక్కరూ రాలిపోతుంటే అరచేతి మందపు కళ్ళద్దాల్ని సవరించుకుంటూ జీవితాన్ని చూడటానికి ఇంకా ఇంకా తాపత్రయపడుతూనే వుంది అవ్వ.

ముక్కుతో ఏదో పురుగును కరచుకొని పిల్లలకోసం గూటివైపు ఎగిరిపోయే పక్షిలో అమ్మ కన్పించి నా కళ్ళు తడి అవుతూనే వుంటాయి.